

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Приходька Миколи Миколайовича
«Українська держава часів гетьмана Павла Скоропадського у
контексті європейської геополітики» подану на здобуття наукового
ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія
України

Із відзначенням ювілейних дат Української революції, останнім часом активізувалось поглиблене вивчення історії українського державотворення в період 1917-1921 рр. Проте важливим є не тільки вирішення внутрішніх викликів, а й об'єктивне розуміння проблем в контексті геополітичної ситуації. Допомогти цьому може оцінка впливу П. Скоропадського на процеси становлення відносин Української Держави із окремими країнами Європи. Незважаючи на різницю в століття багато проблемних питань носять той самий характер у сучасну добу. Вивчення досвіду діяльності українського уряду на європейській політичній арені в 1918 р. необхідний для вироблення геополітичної стратегії сучасної української влади, зважаючи на міжнародні чинники, еквівалентну схему розташування зовнішніх небезпек, відповідність ринків збуту. Саме тому доцільність та актуальність проведеного дослідження автором не викликає сумнівів.

Актуальність підтверджується також тим, що дисертація виконана в рамках науково-дослідницької теми «Дослідження проблем гуманітарних наук», розробка якої проводиться факультетом історичної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Дисертаційне дослідження Приходька Миколи Миколайовича підготовлене з дотриманням вимог, які ставляться перед роботами такого типу. У вступі обґрунтовано вибір теми дисертації та її актуальність, визначено об'єкт дослідження та хронологічні межі, сформульовано мету й основні завдання, подано відомості про апробацію роботи, окреслено

новизну, теоретичну та практичну цінність дисертації. Дослідження забезпечене широким використанням методологічного інструментарію.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів є безсумнівною, зважаючи на проведене в роботі дослідження геополітичного потенціалу України і країн Європи в період з квітня по грудень 1918 р. в системі Брест-Литовських мирних угод.

Цілком логічною є структура дисертації, що складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Аналіз основного змісту дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувача, його здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних явищ, процесів, критичність і креативність фахового мислення.

Автором дисертаційної роботи у першому розділі «Історіографія та джерельна база дослідження» зроблено ґрунтовний аналіз значної кількості наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів та наявної джерельної бази. Заслугою є схвалення здійснена дисертантом структуризація історіографії, яка виконана за хронологічним принципом. В цілому Приходьку М. М. вдалося творчо використати наукові доробки залежно від часу проведення досліджень та ідеологічних спрямувань, й запропонувати своє бачення головних проблем досліджуваної теми, критично підійти до наукових висновків.

Також проведено значну пошукову роботу, про що свідчить аналіз джерельної бази дослідження. Необхідно зазначити, що дослідникові вдалося досить чітко класифікувати джерела, зробивши відповідні висновки по кожній групі. Поте є не зовсім доречною характеристика дисертацій та монографічних праць у підрозділі 1.2 «Характеристика джерельної бази», натомість доцільно було б розмістити даний аналіз наукового доробку в підрозділі 1.1 «Історіографічний огляд».

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячений історичним передумовам та геополітичним чинникам зовнішньополітичного курсу П. Скоропадського. В ньому дисертант справедливо відмічає, що антигетьманське повстання та крах Української Держави відбувалися на тлі

військового і політичного колапсу Німеччини та її союзників й виникнення «вакууму сили» на сході Європейського континенту. Це була доба неабияких складнощів і широких можливостей. При чому для тогочасної України «небезпека» закладалася у внутрішній вимір її політичної динаміки, а «можливості» містилися у зовнішньополітичній сфері (с. 35).

Дисертантом обґрунтовано твердження, що укладення Брестського миру, який був для Центральних держав миром із позиції сили, було комбінуванням принципу «миру без анексій» та принципу самовизначення націй, актуалізованого мирними пропозиціями, «14 пунктами», президента США В. Вільсона, представлених Конгресу 8 січня 1918 р. і таких, що викликали широкий міжнародний резонанс (с. 76).

Автор виокремлює головний чинник, який обумовлював геополітичну позицію Австро-Угорщини – її військову, економічну, соціальну і політичну слабкість. На 1918 р. країна знаходилася у стані виснаження ресурсів і не була здатною вести війну. Ще у 1917 р. австро-угорська дипломатія намагалася схилити Німеччину до швидкого миру за рахунок синхронних поступок країнам Антанти. У різних комбінаціях це означало готовність Австро-Угорщини відмовитися від Східної Галичини (с. 90).

Вказуючи, що міністерство закордонних справ П. Скоропадського поширило дипломатичні зв'язки та міжнародні контакти на більше ніж тридцять країн, варто було більш деталізувати прикладами наявні факти по даному твердженню (с. 115).

Слушним слід визнати уточнення, що опозиційний рух, який стрімко розвився від початку існування гетьманату створив надзвичайні перешкоди на шляху становлення української державності. Дипломатична служба П. Скоропадського виявилася не стільки неефективною у боротьбі із опозиційними силами, скільки неготовою до того, що закордонні держави так швидко налагодять політичні контакти з лідерами опозиційних рухів (с. 125).

У третьому розділі автор дослідив економічну складову геополітичної стратегії уряду П. Скоропадського. Дисертант подає аналіз орієнтирів

зовнішньоекономічних відносин, що склалися в Українській Державі за часів правління гетьмана П. Скоропадського (с. 143) та аналіз економічного напрямку міжурядових відносин (с. 151).

Погоджуємося із Приходьком М. М., що до недоліків проваджуваної зовнішньоекономічної політики урядом П. Скоропадського можна віднести відсутність економічних зв'язків із країнами Антанти та США, м'якість позиції уряду щодо російського питання, низький рівень міжнародної фінансової активності Української Держави із залучення міжнародних кредитів у власну економіку (с. 154).

Цінними в розділі є наведені автором підсумки практичної реалізації німецького вектору геополітичної стратегії Української Держави (с. 164).

Кожний розділ дисертаційного дослідження дисертанта завершується умотивованими й підкріпленими конкретними аргументами висновками. Загальні висновки до роботи відповідають поставленим завданням, мають аналітичний та узагальнюючий характер, повноцінно передають основний зміст роботи, суть вироблених концептуальних засад.

Автор лаконічно формулює основні результати дослідження, які викладені у тому числі й у структурній частині автореферату, та узагальнює, що економічний зміст Брест-Литовського договору між УНР і країнами Четверного союзу вплинув на характер економічної та фінансової складової відносин Української Держави П. Скоропадського із цими країнами.

Завершується робота списком використаних джерел та літератури, й додатками. До технічних недоліків дисертаційної роботи можна віднести недостатню структурованість цього списку та наявність граматичних та орфографічних огріхів.

Заслуговує уваги висвітлення основних наукових положень і висновків дисертації у 14 наукових працях, 9 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України, в тому числі 1 стаття в науковому виданні, що індексоване в міжнародних наукометричних базах. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Слід відзначити, що кандидатська дисертація Приходька М. М. є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має постульовану саме автором науково-теоретичну та практичну цінність.

Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі історичних, політологічних та інших гуманітарних напрямів освіти. Вони будуть корисними при підготовці спеціальних курсів, підручників і навчальних посібників.

Детальний аналіз представленого рукопису та автореферату дослідження дає підстави констатувати ідентичність автореферату й основних положень дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації в повному обсязі розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації.

Не знижуючи рівня представленої роботи, позитивно оцінюючи концепцію автора, зазначаємо, що дисертаційне дослідження, як і будь-яка творча праця, містить певні дискусійні моменти, висвітлення яких сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів даної наукової роботи, тому варто висловити певні уточнення, зауваження та рекомендації:

1. Робота, була б більш досконалою, якби з поля зору дисертанта не випали фонди ЦДАВО України (1235 «Уповноважений представник Генерального консульства Української Держави в Москві по Тамбовській губернії, м. Тамбов», 2187 «Українське генеральне консульство Української Держави в Петрограді, Петроград (РСФРР)», 3512 «Посольства Української Держави та Української Народної Республіки у Фінляндії (об'єднаний фонд)», 4455 «Українське генеральне консульство в Цюриху (Швейцарія)» та фонди зарубіжних архівів.

2. Автор зазначає, що дипломатичний корпус гетьмана П. Скоропадського не став змінюватись докорінно після падіння УНР, зробивши однак найбільш необхідні кадрові перестановки (с. 98). На нашу думку слід було детально

проаналізувати зміни яких зазнало відомство в результаті приходу до влади П. Скоропадського.

3. Доцільно було б в тексті конкретизувати тезу: «Загалом, українська дипломатична традиція має давню історію та є доволі успішною на різних етапах державотворення на українських землях» (с. 100).

4. Дисертант зазначає, що геополітичне бачення опозиційних до уряду Української Держави лівих партій визначалося особливостями їх політичної ідеології, яка базувалася на доктрині «трудової» української нації (с. 130). Робота виграє б в разі наведення конкретних прикладів ідеологічних основ лівого крила опозиційних до гетьманського уряду партій.

5. Оскільки автор зауважує, що гетьман П. Скоропадський та очолюваний ним уряд розраховували активно залучати для вирішення соціально-економічних проблем Української Держави кошти, які були акумульовані за часів Російської імперії в банках Європи (с.144), то в дисертації слід було б уточнити, спираючись на джерельну базу, конкретні ситуації обговорення питання залучення кредитних коштів цих банків.

6. В додатках було б доречно окрім списку публікацій здобувача за темою дисертації та відомостей про апробацію результатів, які частково представлені в авторефераті розмістити відповідні таблиці та діаграми що ілюстрували б головні положення дослідження, а також найбільш цікаві неопубліковані архівні документи та ін.

Висловлені зауваження і побажання не применшують загальної позитивної оцінки рівню виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

Проведений аналіз дисертаційної роботи Приходька М. М. «Українська держава часів гетьмана Павла Скоропадського у контексті європейської геополітики» дає змогу зробити висновок, що за своїм змістом, теоретичною цінністю і практичною значимістю, вона є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу щодо визначення оцінки ефективності та

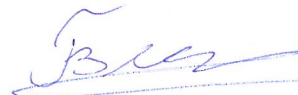
відповідності історичним реаліям стратегії зовнішньополітичної діяльності Української Держави П. Скоропадського на підставі аналізу процесу становлення дипломатичної служби і діяльності дипломатичного корпусу щодо визнання України як суверенної держави.

За своїм змістом, науковою і практичною значимістю та оформленням відповідає встановленим вимогам пп. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19 серпня 2015 р., а її автор Приходько Микола Миколайович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Офіційний опонент

27 лютого 2019 р.

Головний науковий співробітник
відділу інформаційних технологій
Державного архіву Хмельницької області

Галатир В.В.

*Згідно з затвердженою
Головним спеціалістом
методичною комісією*

А. М. Голубкіна